

Digitalizacija arhivske građe kao vid zaštite kulturne baštine sa posebnim osrtvom na arhivsku građu u Pedagoškom muzeju u Beogradu, Srbija

NIKOLOVA, Maja, Digitalization of Archive's Material as Means of Protection of Cultural Heritage with Special Retrospective View on Archive's material in The Museum of Education in Belgrade, Serbia. Atlanti, Vol. 18, Trieste 2008, pp. 187-192.

Original in Serbian, abstract in English, Italian and Slovenian, summary in English

In The Museum of Education in Belgrade, Serbia, in the Sector for archive materials and documentation, written samples of educational plans and programmes, school regulations, school documentation, certificates and diplomas, appointment reports and other archive materials that concern the history of Serbian schools and education in Serbia are stored. The conservation, microfilming and digitization of museum items are conducted with the aim of cultural goods protection. Protected in this way, they are used for exhibiting and further studying and they are available to the public. The important process in protection of cultural heritage is the digitalization, with, among other things; the risk of interference paper materials is decreased. The seniority and their role in the school system development are the main criteria for assigning ma-

Pedagoški muzej u Beogradu je jedna od najstarijih ustanova ove vrste u Srbiji. Na inicijativu Učiteljskog udruženja, a sa ciljem da pribira i čuva nastavna sredstva i sve drugo što ima pedagošku i istorijsku vrednost za osnovne škole i učitelje, osnovan je 1896. godine¹. Tokom više od jednog veka trajanja u njemu je sačuvano desetina hiljada udžbenika, učila, fotografija i dokumenata koja svedoče o radu srpskih škola od početka XIX veka pa do danas. Od osnivanja, Muzej se više puta selio a od 1969. nalazi se u zgradi Beogradske realke, nekadašnje kuće upravitelja varoši Cvetka Rajovića, podignute oko 1840. godine².

U organizacionom smislu u Muzeju postoji nekoliko sektora među kojima je i Sektor za arhivski materijal i dokumentaciju u kome se čuvaju rukopisni primerci nastavnih planova i programa, školski propisi, školske knjižice, svedočanstva i diplome, uverenja o postavljenju, pozivnice za školske priredbe kao i druga arhivska građa koja se odnosi na istoriju školstva i prosvete u Srbiji i kod Srba. Poseban deo čine fondovi - zaostavštine istaknutih pedagoga i drugih prosvetnih radnika čiji je život i rad bio vezan za srpsko školstvo.

Prisustv različitih kultura u Srbiji, tokom vekova, uticali su na pojavu različitih kulturnih obrazaca koji su se vremenom slili u zajedničku tradiciju. Među arhivskom građom u Pedagoškom muzeju posebnu vrednost imaju takodje i dokumenta nastala na Balkanu u kojima je vidan uticaj kako zapadnih tako i istočnih zemalja. Sam izgled dokumenata, odnosno korišćeno pismo - staroslovenska azbuka, ćirilica, kufsko ili latinično pismo navode na zaključak da školstvu u Srbiji ima bogatu istoriju koja mora da bude osnov budućeg razvoja obrazovanja.

Jedan od najstarijih dokumenata - rukopisa koji se čuva u Muzeju su pisani zadaci Sofronija Jovanovića, učenika Klerikalne škole u Sremskim Karlovcima iz 1755. kao i svedočanstvo na ime Tome Davidovića, učenika Klerikalnog učilišta u Beogradu iz 1844. godine. Isto tako su značajne i diplome nastale krajem XIX veka čija su zaglavlja ocrnali poznati srpski slikari³. Među njima je i diploma Srpske književne zadruge čije je vizuelno rešenje dao Marko Murat, slikar. Dugogodišnjim radom zaposlenih u Muzeju sakupljen je značajan broj dokumenata, đачkih svezaka, diploma i fotografija koje se odnose na školovanje naših đaka u Francuskoj za vreme Prvog svetskog rata.

1. Odluka sa XIII sednice Učiteljskog udruženja o osnivanju Školskog muzeja, *Učitelj*, Beograd, 1896/97, br. XII, 125-126.

2. Relka u Beogradu osnovna je 1865. i prvenstveno je bila namenjena obrazovanju budućih inženjera. Zgrada se nalazi u ulici Uzun Mirko-va br. 14.

3. Tokom 2006. godine izvršena je konzervacija nekih oštećene diploma a ceo Fond, oko 300 arhivskih jedinica, je mikrofilmovan.

Fondovi, u kojima se čuvaju dokumenta i fotografije poznatih učitelja ili istaknutih ličnosti čiji je rad bio vezan za prosvetu i školstvo, podeljeni su u više segmenata. Pored rukopisnih primeraka dnevnika ili udžbenika u njima se nalaze i dokumenta iz svakodnevnog života, fotografije kao i njihove lične stvari (naočare, ordenje). Jedan od najvrednijih i najkompleksnijih fondova je Fond dr Vojislava Bakića, profesora pedagogije na Velikoj školi u Beogradu kao i Fond Jovana Miodragovića, profesor i pisca brojnih udžbenika.

Poseban značaj u očuvanju kuturne baštine ima sam proces zaštite. Neadekvatno čuvanje ugrožava postojanje arhivske gradje kao i samu mogućnost njenog korišćenja u istraživačke i obrazovne svrhe. Imajući to u vidu, u Pedagoškom muzeju u Beogradu, zadnjih godina veća pažnja se obraća na uslove koji pružaju sigurnost u skladištenju, čuvanju i izlaganju muzejskog materijala.

Tokom 2006. godine završena je rekonstrukcija zgrade Muzeja u okviru koje su izgrađeni savremeno opremljeni depoi. Arhivska gradja se čuva u arhivskim kutijama koje su smeštene u metalnim ormanima većih dimenzija sa pokretnim, klizajućim, vratima. Prostorija je opremljena sa savremenom opremom za obezbeđivanje mikroklimatskih uslova i podešavanja odgovarajuće vlažnosti vazduha. Zgrada ima obezbeđenu protivpožarnu i fizičku zaštitu a u narednom periodu predviđa se i realizacija video nadzora. Svake godine izdvajaju se namenska sredstva za konzervaciju, mikrofilmovanje i digitalizaciju koja se vrši u posebno za to opremljenim ustanovama.

Jedan od bitnih momenata zaštite kulturnog nasledje jeste i digitalizacija. Na Regionalnom sastanku o digitalizaciji kulturnog nasledja Jugoistočne Evrope održanog u Ohridu marta 2005. konstatovano je da digitalizacija u ovom regionu nije na nivou Evropske unije pa samim tim i kuturno nasledje nije dovoljno prezentovano u elektronskoj formi. U težnji da se ovi problemi prevaziđu, zadnjih godina, neki od muzeja i biblioteka kao i neke naučne ustanove u Srbiji, započele su proces digitalizacije svojih fondova. Za ustanovljavanje standarda i prezentaciju kulturnih dobara u elektronskoj formi podršku pruža Nacionalni centar za digitalizaciju (NCD) osnovan u Brogradu 2002. godine.

I sam *Zakon o kulturnim dobrima* u kome su kulturna dobra definisana kao *stvari i tvorevine materijalne i duhovne kulture od opšteg interesa koje uživaju posebnu zaštitu utvrdjenu ovim Zakonom* navodi na zaključak da je prevashodni zadatak svake ustanove u kulturi proces zaštite⁴. Pojam zaštite, pored konzeravacije i mikrofilmovanja, obuhvata i digitalizaciju kulturne baštine kojom se smanjuje rizik od uništavanja i povećava mogućnost njenog korišćenja. Naime, digitalizacijom kulturnog i naučnog nasledja omogućava se stvaranje multimedijalne baze podataka koja sadrži sliku i opis samog predmeta. Po navodjenjima mnogih autora ona se ne sastoji samo u sakupljanju i odlaganju već pruža mogućnost i da se putem korišćenja meta podataka bolje organizuju dostupne informacije. Digitalne baze podataka iziskuju kompleksan softver koji omogućava pretraživanje, analizu i reprodukovanje. Podrazumeva se da samu digitalizaciju kao i pretraživanje meta podataka prate određeni savremeni uređaji IT tehnologija kao što su skeneri većeg formata jači računari.

materials. The project of digitalization of archive's material in The Museum of Education starts with digitalization the Fund in which the school certificates and diplomas from the period between 1850 and 1950 are stored. Some of specimens of the damaged archive's material are cured previously, all of them are microfilmed and, in the end, digital record is made. In this way, in short period, the researcher can examine the huge number of documents, which can print immediately. The process of digitalization the Fund Jovan Miodragović, professor and writer of many textbooks, is on the way. The aim of this paper is to point out the requirement of digitalization of archive's material and the specification that determine that process in the time of modern information-communications technologies. The project of digitization in The Museum of Education requires systematic work on selection and preservation and permanent education of experts whose work will be related to cultural heritage protection.

NIKOLOVA, Maja, La digitalizzazione del materiale archivistico come mezzo di protezione del patrimonio culturale; uno sguardo retrospettivo sul materiale archivistico del Museo dell'Educazione di Belgrado. Atlanti, Vol. 18, Trieste 2008, pp. 187-192.

Nel Museo dell'Educazione di Belgrado, in Serbia, nella Sezione per i materiali archivistici e la documentazione, sono conservati

4. *Zakon o kulturnim dobrima*, «SL. Glasnik RS» br. 71/94, Beograd, 1994, član II, 1.

esempi scritti di piani e programmi di educazione, regolamenti scolastici, documentazione scolastica, certificati e diplomi, relazioni ed altri materiali archivistici concernenti la storia della scuola e dell'educazione in Serbia. La conservazione, microfilmatura e digitalizzazione dei documenti del museo vengono condotte con l'intento della protezione del bene culturale. Così protetti, sono usati per mostre e studi ulteriori, e resi disponibili al pubblico. Il processo importante nella protezione del patrimonio culturale è la digitalizzazione. Il progetto di digitalizzazione del materiale archivistico del Museo dell'Educazione inizia con la digitalizzazione del fondo in cui sono conservati certificati scolastici e diplomi del periodo fra il 1850 ed il 1950. Alcune unità del materiale archivistico danneggiato sono preventivamente restaurate, tutte vengono microfilmate ed alla fine digitalizzate. In questo modo, in breve tempo, il ricercatore può esaminare l'ingente numero di documenti, ed immediatamente stamparli. Il processo di digitalizzazione del fondo Jovan Miodragović, professore ed autore di molti testi, è in fase di realizzazione. Scopo del presente articolo è evidenziare l'esigenza di digitalizzazione del materiale archivistico e la specificità che determina tale processo nell'epoca delle moderne tecnologie di informazione e comunicazione. Il progetto di digitalizzazione del Museo dell'Educazione di Belgrado richiede un lavoro sistematico sulla selezione e conservazione, nonché della for-

Na trećoj Evropskoj konferenciji EAD-a⁵, EAC-a⁶ i METS-a⁷, održanoj u Berlinu aprila 2007, Evropska unija donela je zaključak da je, u cilju očuvanja evropske baštine, potrebno da se izvrši digitalizacija arhivske gradje i bibliotečkih fondova kao i standardizacija delatnosti vezane za njeno korišćenje⁸. Da bi proces digitalizacije arhivske gradje sa uspehom bio obavljen, na prvom mestu, potrebno je da se izradi projekat koji obuhvata sve relevantne činjenice. U članku *Kulturna baština u projektima digitalizacije* Lidija Kodrić navodi neke od bitnih momenata projekta digitalizacije⁹.

- Projekt smanjuje rizik uništenja kulturnog blaga,
- Projekt predviđa slobodni pristup,
- Projekt potpomaže konzerviranju i očuvanju,
- Projekt rezultira kulturnim blagom,
- Projekt pridonosi edukaciji,
- Digitalizacija objekta baštine pridonosi javnoj dobroti,
- Digitalizacija povećava pristupnost kulturnoj baštini.

Cilj prenošenja iz analogni u digitalni oblik nije samo zaštita i edukacija, već i promovisanje istorijskog nasledja koje ovim putem postaje dostupno široj javnosti. Na ovaj način, ustanove koje se bave zaštitom arhivske gradje, prikazuju rezultate svoga rada a samim tim i povećavaju njihov uticaj u sveri društvenog i naučnog života.

Svakako da je poznavanje samih arhivalija bitan momenat pri likom donošenja odluke o njihovoj digitalizaciji. Za određivanje kruterijuma po kojima se snima gradja treba uzeti u obzir starost dokumenta kao i njegov značaj za nacionalnu istoriju. Pored toga frkvencija upotrebe, kvalitet snimka kao i mogućnost određivanja meta podataka utiču na odluku o digitalizaciji. U navedenom tekstu Lidije Kodrić pominju se neki od odlučujućih faktora ovog procesa¹⁰:

- Vrijednost - prednost ima gradja velike vrijednosti kako bise očuvala te rukovanje izvornikom svelo na najmanju moguću mjeru,
- Upotreba - digitalizira se ona gradja za kojom postoji velika potražnja,
- Prihvatljivost nastalih digitalnih objekata
- Pomoć pri pristupanju digitalnim objektima - indeksi, baze, podataka digitaliziraju se jer u novom formatu takodje prestavljaju pomoć.

Da bi razmena informacijama bila moguća potrebno je da se digitalizovan arhivska gradja skladišti i da se radi lakšeg pretraživanja ubace određene činjenice, odnosno meta podaci. Opisivanje arhiske gradje, sačinjeno prema međunarodnim standardima, treba da pruži korisnicima informaciju o sadržaju samih dokumenata. *Osnovni cilj ovih standarda je da omogući što bolju razmenu informacija o arhivskoj gradji, između različitih sistema i domena, kako bi se olakšalo njeno korišćenje*¹¹.

U svetu postoji veliki broj međunarodnih standrada za opis kuturnih dobara dok u Srbiji trenutno ne postoji neki tačno definisan standard meta podataka vezan za digitalizaciju nacionalne baštine. Preporuku formata meta podataka za objekte digitalizovane nacionalne baštine (pokretna kulturna dobra) dao je Nacionalni centar za digitalizaciju u saradnji sa Nacionalnim komitetom UNESCO koja

5. EAD - Encoded Archival Description.

6. EAC - Encoded Archival Countex.

7. METS - Metadata Encoding and Transmission Standard.

8. Evropska unija postavila je kao jedan od svojih prioritentnih zadataka upravo digitalizaciju arhivskih i bibliotečkih fondova dakle, standrarizaciju arhivske i bibliotečke delatnosti u cilju ošuvanja kultrne baštine Evrope i njeno nesmetano korišćenje. S. Adžić, *Međunarodni standardi za digitalne arbive EAD, EAC, METS*, u: «Revija Nacionalnog centra za digitalizaciju», Matematički fakultet , Beograd, 2007. st 17.17-22.

9. L. Kodrić, *Kulturna baština u projektima digitalizacije: S osvrtom na gazi Husrev-Begovu biblioteku u Sarajevu*, u: *Condition of the Curtural Heritage in the Balkan Region*, Kladovo, 2007, 262.

10. L. Kodrić, *Nav. delo*, 267

11. B. Radovanovic, *Mogućnost primene međunarodnih arhivskih standarda za opisivanje arhivske gradje ISAD (G) u arhivima u Srbiji*, u: *7. Zbornik referatov dopolnilnega izobraževanja s područja arhivistiki, dokumentalistike in informatike, Radenci, 2-4 april 2008*, 358.

je usvojena na sastanku 1. marta 2007. godine¹². U Preporuci se, vezano za arhivsku gradju, navode meta podaci koji opisuju objekt - digitalni dokument: opis, naziv na srpskom jeziku, naziv na engleskom, autor - ime i prezime, uloga, lokacija digitalnog dokumenta, pridruženo kulturno dobro, napomena, napomena na srpskom i napome na engleskom jeziku.

U svom članku *Predlog opisa nacionalnog standarda pokretnih kuturnih odbara*¹³ gospodin Zoran Ognjanović ukazuje na dva osnovna problema - opis meta podataka koji se odnosi na pojedinačna pokretna kulturna dobra pa samim tim i na arhivsku gradju i šeme prevodjenja u najčešće korišćene međunarodne standarde. Naime, potrebno je da deo klasične dokumentacije budu unet u opis digitalne gradje ali isto tako da sačinjen zapis bude kompatibilan sa postojećim međunarodnim standardima. Svakako da razvoj nacionalnog standarda meta podataka ima širi uticaj od samog opisanja pa je razvoj alatki za unos i pretraživanje jedan od osnovnih zadataka procesa digitalizacije.

Uvidja se da proces digitalizacije arhivske gradje, pa samim tim i arhivske gradje u Pedagoškom muzeju, ima svoje specifičnosti koje prevazilaze delokrug tradicionalne obrade. Ovaj vid zaštite, koji zahteva prebacivanje iz analognog u digitalni oblik, uslovljen je faktorima koji se odnose kako na sam dokument tako i na njegovo prezentovanje i korišćenje u elektronskom obliku. Upravo zbog toga projekat digitalizacije arhivske gradje u Pedagoškom muzeju započeo je digitalizacijom Fonda u kome se čuvaju svedočanstva i diplome nastale u razdoblju od 1850 do 1950. godine. U Fondu se nalazi najveći broj originalnih dokumenata koji imaju veliku vrednost za proučavanje istorije školstva pa su samim tim i najčešće korišćena. Pojedini primerici oštećene arhivske gradje predhodno su konzervirani, zatim je ceo Fond mikrofilmovan i na kraju je sačinjen digitalni zapis mikrofilma¹⁴. Ovako obradjena arhivska gradja u crno-beloj tehnici ne pruža kompletnu sliku o kulturnom nasleđu a posebno za one primerke koji imaju i određenu umetničku vrednost. Zato su diplome manjeg formata skenirane u boji ali one čije dimenzije prevazile trenutne tehničke mogućnosti nisu obuhvaćene ovim projektom.

Sledeći korak rada na digitalizaciji arhivske gradje u Pedagoškom muzeju predstavlja nabavku softvera za predmetno pretraživanje odnosno pretraživanje po prezimenu, mestu, godini, nivou škole i razredu, po svim relevantnim elementima koji su na samom svedočanstvu naznačeni. Jedno od najbitnijih pitanja je i odluka oko izbora šeme meta podataka koja će omogućiti potpunu informaciju o dokumentu kao i uklapanje u međunarodne standarde. Učešće na seminarima i naučnim skupovima, kao i konsultacije sa stručnjacima i kolegama iz srodnih institucija pomoći će u izboru adekvatnog alata za predstavljanje i pretraživanje arhivske gradje u Pedagoškom muzeju.

Tokom 2008. godine biće uradjena konzervacija i mikrofilovanje fonda Jovana Miodragovića u okviru koga se čuvaju personalna dokumenta, prepiska kao i rukopisni primerci njegovih dela¹⁵. Pošto je 2007. izvršena konzervacija rukopisnog primerka dnevnika Jovan Miodragovića pod nazivom *Tragični dani Srbije 1915-1918*. tokom 2008. godine predviđena je njegova digitalizacija.

mazione permanente di esperti il cui lavoro sarà posto in relazione con la protezione del patrimonio culturale.

NIKOLOVA, Maja, Digitalizacija arhivske gradje v smislu zaštite kulturne dedišćine s posebni poudarkom na arhivsko gradivo v Muzeju Vzgoje v Beogradu. Atlanti, Zv. 18, Trst 2008, str. 187-192.

Beograjski Muzej Vzgoje brani v oddelku arhivalij in dokumentacije poleg pisnih primerov planov in programov vzgojnih procesov, šolske zakonodaje in dokumentacije različnih šol, diplom in potrdil, tudi poročila različni arhivski material iz zgodovine srbskih šol in iz vzgoje. Da bi zadostili dobro hrambo dokumentov, so v muzeju uvedli konzervacijo, mikrofilmanje in tudi digitaliziranje dokumentov, s čimer so dosegli tudi varnejšo uporabo. Projekt digitalizacije arhivskega materiala zajema starejše gradivo, med katere spadajo diplome iz let 1859 do 1950. Po drugi strani pa so zavarovali poškodovano gradivo, saj ga mikrofilmali in nato še digitalizirali. Na ta način bodo lahko raziskovalci dobili veliko več gradiva, ki ga bo možno tudi natisniti. Med to gradivo spada digitalizacija gradiva v fondu profesorja in pisatelja Jovana Miodragovića. Namen mojega referata je tudi v prikazovanju potrebe, da se arhivsko gradivo digitalizira in tudi razvrščanje gradiva, ki ga nudi proces mikrofilmanja v procesu sodobne informacijske tehnologije. Prav tako pa je v

12. Na sajtu Nacionalnog centra za digitalizaciju dat je tekst Preporuke u celini.

13. Zoran Ognjanović, *Predlog opisa nacionalnog standarda pokretnih kuturnih odbara*, u: «Revija Nacionalnog centra za digitalizaciju», Beograd, 2007. 1-11.

14. Ovim je data mogućnost da se u krećem vremenskom roku pregleda daleko veći broj dokumenata koji mogu odmah da se odštampaju.

15. Jovan Miodragović rođen je u Stanišincima 1854. a umro u Beogradu 1926. Posle završene Učiteljske škole u Kragujevcu, od 1880. do 1883. studirao je filozofske i pedagoške nauke u Lajpcigu. Bio je učitelj i profesor u Beogradu i Nišu i autor je mnogobrojnih dela iz oblasti pedagogije.

tem procesu zajeto tudi nadaljnje izobraževanje strokovnjakov na področju zaštite in ohranjanja kulturne dediščine.

SUMMARY

Digitization of archive's material in the Museum of Education is a process that demands a good organization, trained staff, technical and technological basis, theoretical and methodological knowledge in the field of digitalization, as well as certain financial framework. For this process it is necessary to digitize construction plan which included all the relevant facts such as the seniority of document its value in the history of education, as well as the frequency of its use. Specifically, the project Digitalization of archive's material in the Museum of Education demands systematic work on the selection, conservation and permanent education experts whose work is related to cultural heritage preservation. The choice of software solutions that would connect current archival standards as well as entering Meta data increases the presence of cultural heritage of Serbia on the Internet. To bring archive documents near users, we are aware of the needs of modern information technology. In addition to procurement of a large format scanner, it is necessary to ensure that electronics and software for the establishment of a database as well as specialists who will work on the construction and maintenance of digital collections. Because of all of the goals and scope of the project digitize ar-

Zaključak

Digitalizacija arhivske građe u Pedagoškom muzeju je proces koji zahteva dobru organizaciju, obučeni kadar, tehničko-tehnološku osnovu, teorijsko i metodološko znanje iz oblasti digitalizacije kao i određeni finansijski okvir. Za ovaj proces potrebno je da se izradi plan digitalizacije kojim su obuhvaćene sve relevantne činjenice kao što su starost dokumenta i njegova vrednost u istoriji obrazovanja, kao i frekvencija njegove upotrebe.

Naime, projekat digitalizacije arhivske građe u Pedagoškom muzeju zahteva sistematski rad na izboru, konzervaciji i permanentnom obrazovanju stručnjaka čiji je rad vezan za čuvanje kulturne baštine. Izbor softverskih rešenja koja bi povezala postojeće arhivske standarde kao i unošenje meta podataka povećava prisutnost kulturnog nasledja Srbije na internetu.

Da bi arhivsku gradju približili korisnicima svesni smo potrebe nabavke moderene informacione tehnologije. Pored nabavke skenera većeg formata potrebno je da se obezbede uređaji i softver za formiranje baze podataka kao i stručnjaci koji će raditi na izgradnji i održavanju digitalnih zbirki. Zbog svega ovoga ciljevi i obim projekta digitalizacije arhivske gradje u Pedagoškom muzeju određen je i materijalnim sredstvima koja se za to izdvajaju.

Tako zaštićena arhivska građa koristi se za mnogobrojna naučna istraživanja i za izlaganje na izložbama. Sa iskustvom se dolazi do zaključka da radove u oblasti zaštite, u ovom slučaju digitalizacije, treba planirati, da treba obrazovati ljude koji se time bave i da je potrebno izdvojiti više finansijskih sredstava za rad u ovakvim ustanovama.

Literatura

Adžić Svetlana, *Medjunarodni standardi za digitalne arhive AD, EAC, METS*, u: «Revija Nacionalnog centra za digitalizaciju», Matematički fakultet, Beograd, 2007, 17-22

Katić Tinka, *Digitalizacija stare građe*, u: «Vjesnik bibliotekara Hrvatske», br. 3-4, Zagreb, 2003, 33-47

Kodrić Lidija, *Kulturna baština u projektima digitalizacije: S osvrtnom na Gazi Husrev-Begovu biblioteku u Sarajevu*, u: *Condition of the Cultural Heritage in the Balkan Region*, Kladovo, 2007, 251-261

Nikolova Maja, *Arhivska građa i fondovi istaknutih pedagoških radnika u Pedagoškom muzeju u Beogradu*, u: *Condition of the Cultural Heritage in the Balkan Region*, Kladovo, 2007, 423-428

Ognjenović Zoran, Tamara Butigan Vučaj, Bojan Marinković, *Predlog nacionalnog standarda opisa pokretnih kuturnih odbara*, u: «Revija Nacionalnog centra za digitalizaciju», Matematički fakultet, Beograd, 2007. 1-11

Radovanović Boriša, *Mogućnost primene medjunarodnih arhivskih standarda za opisivanje arhivske gradje ISAD (G) u arhivima u Srbiji*, u: 7. Zbornik referatov dopolnilnega izobraževanja s područja arhivistički, dokumentalistike in informatike, Radenci, 2-4 april 2008, 353-362

Staničić Hrvoje, *Digitalizacija kao mogućnost zaštite i predstavljanja baštine*, Školska baština, Rijeka, 2000, 57-61

Učitelj, Beograd, 1896/97, br. 12, 125-126

Zakon o kuturnim dobrima, SL. Glasnik RS br. 71/94, Beograd, 1994.

www.ncd.matf.bg.ac.yu/?page=first&lang=sr

www.pokarh-mb.si/

chival documents in The Museum of Education is determined and financial assets that are to distinguish. Thus protected archival documents are used for numerous thesis researches and for demonstration at exhibitions. With the experience comes to the conclusion that works in the field of protection, in this case digitalization, should be planned, that should educate people who are dealing with time and that it was necessary to extract more funds for work in these institutions.